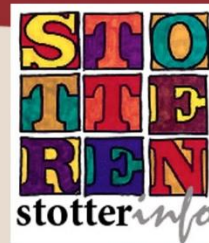

Gesprekken aan het Meer van Genève

Over 40 jaar stottertherapie in 2004

Zaterdag 28 augustus 18.00 uur

Rolf: Hartelijk welkom. De Vredebergstichting heeft ons hier bij elkaar gebracht aan het Meer van Genève in dit exclusieve huis.

Marion werkt 40 jaar met mensen die stotteren.

Wij willen graag dat zij, aan de hand van onze vragen, vertelt over de ontwikkeling in haar opvatting.

Zondag 29 augustus 10.30 uur

Grote lessen

Marion: Ik vind het prettig het gesprek te voeren naar aanleiding van jullie vragen. Ik ontvang ze graag schriftelijk.

In het Bergenweekboek en op de website www.stotterinfo.nl staat *Het Verhaal*, laten we dat met elkaar lezen.

(Bart begint met voorlezen)

Mina: Wat mij raakt is de alinea waarin de aantallen staan van mensen die we bereiken met onze activiteiten, dat zoveel mensen praten over *Stotteren, wat doe jij er mee?* Ik besef niet dat het zoveel mensen zijn.

(Rina leest deze alinea nog eens voor)

Claus: Wat interessant is hoe mensen tijdens hun opleiding zijn veranderd.

Marion: Anne, hoe was het met je toen ik je leerde kennen en hoe is het nu?

Anne: Toen ik in contact kwam met jou, studeerde ik medicijnen in Amsterdam. Ik had veel examens waarbij ik weinig behoefte te praten. Er was wel een werkgroepje waar ik in mee kon doen. Ik had me vaak gedrukt maar het werkgroepje moest uiteindelijk toch. Daarom moest ik ook wel iets aan het stotteren doen. Als ik daar niets aan gedaan had, had ik mijn opleiding niet af kunnen maken. Dat was het begin maar zo zijn er een heleboel stappen geweest. Zonder dat alles had ik niet kunnen afstuderen maar ook niet kunnen werken en functioneren.

Marion: Waardoor heb je wel de stappen gezet, waardoor wilde je aan je stotteren werken met mij?

Anne: Ik ging zien dat stotteren niet zo erg is. Het is maar een verschijnsel, een uiting van een gevoel.

Claus: Er is ruimte gekomen voor wat jij denkt en voelt.

Anne: Ik vind het moeilijk te bedenken wat toen mijn grote lessen waren. Nu zie ik dat de grote les het gevoel van gelijkwaardigheid is, leren bijdragen. Toen ik 22 was zag ik dat nog niet. Ik was zo bang om te stotteren dat ik niets zei, ik deed niet mee.

Claus: Je hebt wel begrepen dat jij aan het werk moest.

Marion: Florian vertelde deze week over de autorit naar de Nufenenpas: 'Ik zat in de auto, ik voelde dat ik mijn kaken vast op elkaar hield en dat ik die moest loslaten. Dat vasthouden ga ik afleren'. Hij komt tot dit punt maar hij vraagt zich niet af hoe hij tot dit punt gekomen is. Weet je, Florian, hoe je tot dat punt komt?

Florian: Ik voelde me stijf en gespannen. Ik ging voelen welke spieren ik vast hield.

Marion: Florian richt zijn aandacht op zijn stijve kaken. Hoe komt hij tot dat punt, het is goed om dat te begrijpen. Stel nu dat we met z'n zessen verstijfd in de auto zitten dan ga jij je stijfheid niet voelen. Ik kom alleen tot een punt wanneer iemand mij laat voelen.

Claus: Jij schept voorwaarden zodat iemand een stap kan doen, zelfstandig een beslissing kan nemen.

Marion: Dat is het kritische punt in ons handelen, nemen we een beslissing of stellen we uit. Voelen we of voelen we niet. In het kritische punt is verandering mogelijk. Bewegen we ons in de ene richting of in de andere, richting stotteren of goed spreken.

Rolf: Als ik voorwaarden schep voor iemand, voor één persoon, dan gaat dat nog. Hoe doe je dat voor vijf mensen in de auto?

Marion: Ik voel aan of iemand een kritisch punt bereikt, sluit hij zich af of gaat hij op een ander in. Ik volg niet alle gelach en gepraat. Erik Blumenthal stelt de vraag: 'Wat kan ik doen?' Ik kan aanwezig zijn en een vraag stellen. *Perceive through both mind and heart*.

Rolf: Kader je het bewust af? Nu hij, dan dat?

Marion: Ik voel, ik stel me open.

Rolf: Als je wat voelt ga je in op dat gevoel van iemand, onderzoek je wat er aan de hand is? Heb je al een antwoord? Weet je de oplossing?

Marion: Ik voel, ik leef mee, ik neem waar, het antwoord komt later. In de auto ben ik erbij, op een ander moment denk ik na over de gebeurtenis.

Claus: Een aantal van ons heeft net de Bergenweek meegemaakt. Vraag je nu aan Joep wat er met hem is gebeurd dan kom je bij wat Marion met hem heeft gedaan. Joep wil steeds z'n eigen kant uit. Opeens is Marion daar en krijgt hij iets te voelen. De vraag is in welke richting hij dan gaat.

Marion: Ik ga in op zijn handeling in een gebeurtenis.

Joep: Ik ben beter gaan zien wat onder mijn handelingen leeft, vooral door te voelen. De dag dat ik touroperator was, was een ervaring. Wat doe ik met mezelf en met de anderen. De meeste mensen hebben het als vervelend ervaren. Door enkele open vragen ga ik denken dat het anders moet. Ik kom erachter wat ik moet veranderen.

Claus: Misschien kun je iets over je gevoel zeggen, welke kant je op wilde en waar je nu heen gaat, wat heb je geleerd?

Joep: Ik was bezig met mezelf, met hoe ik overkom, vanuit mijn schulp, niet openstaan, alleen afkijken, stelen eigenlijk, het zelf goed hebben en niet voor anderen denken, niet meewerken.

Marion: Welke richting ga je nu in, wat ga je veranderen?

Joep: Met mijn houding bezig zijn, zien wat ik met mezelf en met anderen doe. Ik leg mijn wil op en beperk anderen. De kant die ik nu op wil is voelen wat ik doe, onder mensen zijn.

Claus: Dat sluit aan bij *Zoeken naar de zin van het leven* van Erik Blumenthal.

Marion: Heb jij ergens last van?

Joep: Ja, ik heb last van stotteren maar nog meer van de dingen die daar onder liggen. De tekst die Roy voorlas is daar duidelijk in: ik voel me niet tevreden bij anderen en ik ben liever niet alleen. Dat ik opwindend nodig heb, neemt ook blijdschap weg. Ik breng mezelf in een roes en daardoor mis ik veel.

Claus: Waarin verschilt de ene houding van de andere?

Marion: Joep heeft uitgelegd dat hij met zichzelf bezig is, hij heeft niet alles gezegd. Wat heb je niet gezegd?

Joep: Ik denk ook nog dat ik alles zelf heb gedaan.

Claus: Het is helder dat Joep een niet te vullen gat vult. De leegte in zijn gevoelswereld vult hij met oneigenlijke middelen.

Wout: Zo ontmoedig ik mezelf. Ik houd de schijn op dat het mij sterker maakt, het maakt me juist zwakker.

Bart: Het is een overlevingsstrategie.

Marion: Zoals je in gezelschap zorgvuldig bidt voor het eten, Joep, pas diezelfde zorgvuldigheid toe in andere situaties. Dan ben je op een punt van waaruit je verder kunt. Wat denk je daarvan?

Joep: Ik denk dat je daarmee een waardevol punt aansnijdt.

Marion: We gebruiken woorden die vanuit onze beleving komen. Tekst uit het Nieuwe Testament hoeven wij niet te herhalen, die kan iedereen zelf lezen. Wij moeten de tekst in een handeling omzetten.

Claus: Ik ben niet consequent wanneer ik een ander leven leid dan waar ik voor bid. Zorgvuldig handelen is bidden.

Zondag 29 augustus 11.30 uur
Richting

Rolf: Je zegt: 'Ik maak met iemand een situatie mee en daar denk ik later over na.' Wat mij interesseert: zijn er bepaalde aspecten van waaruit je werkt? Is er een structuur.

Marion: Denk je dan aan één situatie of aan m'n hele werk?

Rolf: Als je iemand ziet voor de eerste keer, zie je een aantal aspecten. Je gaat daarover nadenken en ziet dingen die niet kloppen. Heb je daar een structuur voor?

Marion: Joep is hier voor de eerste keer, hoe ga ik met hem werken. Joep gaat niet uit zichzelf aan het werk. Het is interessant om te zien wat iemand doet en niet doet. In eenvoudige handelingen gebeurt dit, in iedere gebeurtenis werkt iemand mee of niet. Hoe ga ik daar mee om, hoe werk ik niet mee aan het stotteren van Joep. Hoe bereik ik dat Joep zijn verantwoordelijkheid neemt.

Claus: Jij stelt *iedere keer dat je stottert, oefen je je stotteren*. In de workshop voor ouders en leerkrachten zeg je dat we opvoeden door ons voorbeeld en niet met woorden. Passen we dit toe op ons stotteren dan voeden wij op met stotteren. Met stotteren stimuleer ik de ander mijn voorbeeld te volgen.

Marion: Dat is zo, met stotteren trek je iemand mee omlaag in jouw negatieve gedrag.

Claus: Marion wil dit proces niet.

Marion: Ik wil het negatieve niet verspreiden en ik wil niet dat anderen dit doen. Er is geen tijd voor storend gedrag. We hebben genoeg te doen. Blumenthal en Dreikurs laten een lijn van het heden naar de toekomst zien. Deze lijn wordt in de Bergenweek uitgewerkt. We praten niet zomaar, het gesprek gaat over een gebeurtenis. De conclusie is dat ik met iemand die stottert alleen een gesprek kan voeren over een gezamenlijke ervaring.

Bart: Ik wil wel vertellen over mijn opleiding. Ik kreeg een MAVO/HAVO advies. Mijn ouders zeiden: doe maar MAVO, dat kun je wel. Ik kreeg daar een probleem mee, ik zat in een heel beperkte wereld. Het eerste jaar heb ik hard gewerkt. Ik kon naar de HAVO maar ik liep vast op de talen. Ik ging richting MBO. In contact met Marion kreeg ik bijles in de talen. Dat heeft mij ruimte gegeven om te studeren en mijn taalvaardigheid te ontwikkelen. Ik ben toen net overgegaan en haalde de HAVO. Ik had plannen naar het HBO te gaan maar wilde nog niet uit huis. Ik heb VWO gedaan, daarna koos ik voor Biologie aan de Universiteit Wageningen. Daar had ik weer problemen. Met Marion heb ik afgesproken dat ik het eerste jaar in één jaar zou halen. Dat is gelukt. Zonder Marion zou ik naar het MBO zijn gegaan. Nu kreeg ik de mogelijkheid een universitaire studie te doen. Ook heb ik me sociaal meer ontwikkeld. Nu ben ik waar ik ben, in het derde jaar en ik heb alles gehaald. Het stotteren was ik vergeten, ik dacht dat ik geen stotterprobleem meer had. In de Bergenweek ben ik gaan zien dat het stotterprobleem er nog is.

Claus: Ik merk dat je het moeilijk vindt hier op terug te kijken. Hoe voel je je nu?

Bart: Ik voel me beter dan in die tijd. Ik leefde in mijn eigen wereldje, ik maakte mijn eigen moeilijkheden. Die moeilijkheden stonden het studeren in de weg. Ook nu loop ik tegen problemen aan. Marion schept ruimte waardoor studeren mogelijk is.

Claus: Hoe zou jouw relatie met Marion moeten zijn?

Bart: Marion heeft mij verschillende vragen gesteld en mogelijkheden aangeboden waar ik wel of niet op inging. Toen ik in het boekje *Stotteren je kan het overzien* las over verschillende therapievormen realiseerde ik me dat ik mijzelf wel vragen stel, dat ik mij ontwikkelen wil. Het is steeds zo geweest dat iemand mij stimuleert.

Claus: Het is de vraag wat de stimulans moet zijn.

Bart: Ik ben gaan zien dat ik in een andere richting werd geduwd. Het is goed om te zien dat ik mijn eigen richting heb te gaan.

Claus: Deze richting biedt ruimte voor jouw talenten?

Bart: Ja.

Marion: Het werken met jou krijgt steeds een andere vorm. Je komt nu naar Groningen, je bent in een prettige omgeving, je doet een klusje, je studeert en komt zo in een beter gevoel.

Je krijgt weinig oefeningen. Je vindt wat je zoekt, zoals Florian zoekt hoe hij zijn kaken los kan laten.

Claus: Deze levenswijze heeft iets moois, Bart heeft het zelf gezegd. Mensen zoals wij weten niet dat zo'n leven bestaat. Daar kunnen we alleen zo mee in aanraking komen.

Bart: Dan denk ik: ik kan hier niet meer ongelukkig zijn.

Claus: Dat gaat in de richting van gelukkig zijn.

Rolf: Nu ik dit hoor, ontdek ik dat ik snel een negatieve interpretatie geef.

Bart: Ik kan nog steeds ongelukkig zijn maar de voorwaarden voor gelukkig zijn, zijn er.

Claus: Geluk hebben we niet, bezitten we niet maar kunnen we ons eigen maken.

Marion: Rolf zegt dat hij snel is met een negatieve interpretatie. De stap die gedaan moet worden is zorgvuldig luisteren en zorgvuldig uitdrukken. Hoe beter ons woordgebruik, hoe hoger ons communicatieniveau. Dit wordt duidelijk in je carrière en in een relatie.

Zondag 29 augustus 17.15 uur

Relaties

Claus: Heeft iemand een vraag ... dan heb ik een vraag aan Mina die ook geldt voor Roy.

Mijn vraag aan Mina: Heb jij begrepen waarom Marion jou bij het werken met Rolf betreft?

Mina: In eerste instantie heb ik geleerd dat ik Rolf niet help door dingen voor hem te doen, bijvoorbeeld telefoneren. En in gezelschap nam ik het gesprek van hem over. Marion heeft mij laten zien dat ik hem daarmee niet help.

Vrij snel kwam ik bij mijzelf, mijn ontwikkeling, mijn negatieve gedrag. Door mijzelf te veranderen, help ik Rolf. Als ik nu bedenk hoe wij in het leven hadden gestaan zonder die begeleiding ...

Claus: Wat betekent de begeleiding voor jullie relatie?

Mina: Er zijn momenten waarop het moeilijk gaat, dan hebben we twee mogelijkheden: bij elkaar blijven of uit elkaar gaan. Ik weet ook zeker dat als we Marion niet hadden gekend, onze kinderen heel anders in het leven hadden gestaan.

Claus: Ze houden zich niet in.

Mina: Nee, en dat maakt me heel erg blij.

Claus: Ben jij nodig geweest om Rolf zijn stappen te laten doen?

Mina: Rolf doet zelf wel stappen. Ik kan behoorlijk in de weg staan.

Marion: Was je niet met Rolf meegekomen dan had je de werkwijze niet kunnen begrijpen. Wat heb jij geleerd in relatie met Rolf?

Mina: Als ik een gesprek overneem van Rolf, vind ik er iets van, bijvoorbeeld dat het niet duidelijk is wat hij zegt.

Marion: Wat doe je dan?

Mina: Ik plaats mezelf erboven.

Marion: Er?

Mina: Boven Rolf.

Marion: Wanneer je het gesprek overneemt, plaats je je boven Rolf. Doe je dat alleen in een gesprek?

Mina: Nee, ook in andere situaties.

Marion: We hebben net de Bergenweek meegemaakt. Het is van groot belang dat Mina begrijpt dat ze invloed heeft op Rolfs ontwikkeling. Een partner die niet meewerkt, staat behandeling in de weg. De verhoudingen zijn anders wanneer iemand een relatie begint na de behandeling. De gedachtewereld van iemand die stottert, werkt door in de partnerkeuze. Degene die stottert hoeft niet degene te zijn met het grootste minderwaardigheidsgevoel. We hebben in deze Bergenweek meegemaakt dat Rolf samenwerkt. Daar heb jij aan meegewerkt.

Wanneer houdt leren in de ervaring op? Dat mag jij zeggen.

Claus: Het is wel een goede vraag. Wil iemand anders hier iets over zeggen?

Bart: In iedere ervaring moet ik iets onder ogen zien. Wil ik dat niet, dan stopt mijn ontwikkeling. Leren in de ervaring houdt niet op.

Claus: Ik heb me gerealiseerd dat Marion weliswaar fysieke ouders heeft maar dat ze leraren heeft gezocht om zich breed te ontwikkelen. De visie van Marion is dat leren nooit ophoudt, ontwikkeling is voortdurend. Marion gaat er van uit dat wij allemaal deze weg willen gaan.

Anne: Dat is één van de belangrijkste stappen om te doen. In het begin ga ik er heen, word ik uitgenodigd, meegenomen. Op een gegeven moment stopt dat meegenomen worden en moet ik het zelf doen.

Mina: Ik begrijp het antwoord van Claus wel.

Anne: In het begin werd ik eindeloos bemoedigd. Het is niet gemakkelijk om dat los te laten. Het is het moment dat ik m'n lesje heb geleerd. Dan ga ik mezelf ontwikkelen en moet ik de leraren opzoeken.

Marion: Mina, wat moet Rolf volgens jou begrijpen en doen om aan zijn stotteren te werken?

Mina: Hij moest gaan doen wat hij uit de weg ging.

Marion: Nou, hij komt thuis en hij wil doen wat hij uit de weg ging. Overweeg jij wat jij wil veranderen, ben jij iemand die graag verandert?

Mina: Niet vanuit mezelf.

Marion: Zodra je niet in mijn aanwezigheid bent, ga je je eigen gang. We weten uit ervaring in de Bergenweek dat je anders doet dan je zegt. Je krijgt in de ervaring de gelegenheid te veranderen. Je kunt het zo uitleggen dat je aan de hand wordt meegenomen. Dat is niet zo. Je doet zelf de ervaring op, of je doet alsof.

Claus: Wat weten we van iemand die stottert?

Bart: Dat hij superieur is en dit niet wil weten.

Claus: Hij wil niet veranderen. We veranderen alleen in relatie met mensen, in relatie met de ander, met de therapeut, met een vriendin. We hebben de Bergenweek nodig. We veranderen door iemand die niet meegaat in ons gedrag. Dat weet Marion heel goed. Daarom is ze telkens op zoek naar de juiste vorm en is ze geduldig.

Bart: Op een gegeven moment neem ik wel de beslissing om te veranderen.

Claus: Wij zoeken iemand die ons stotteren legitimeert. Willen we veranderen dan zoeken we iemand die ons gedrag niet legitimeert, bijvoorbeeld de therapeut.

Wout: Er zit een tegenstrijdigheid in. Marion sluit aan bij mij. Zij gaat de andere richting in, in plaats van mijn kant op. Dat vind ik niet prettig.

Claus: Wat wil je daar mee zeggen?

Wout: Jij zei dat net zo mooi. Ik vraag me af of ik de keuze heb gemaakt om te veranderen.

Claus: Iemand zegt iets over mijn stotteren: mijn moeder, mijn vriendin, ik haal m'n examen niet, ik krijg die baan niet, daarom wil ik er iets aan doen. Marion werkt hard, ze moet wel een duizendpootje zijn om jou te bereiken.

Joep: Ik vind het eng om te zien dat ik niet wil veranderen en mensen om me heen heb die ook niet willen veranderen. Ik zit hierin vast en alleen met een knal word ik erop gewezen dat ik moet veranderen.

Claus: Of ik heb het geluk iemand te vinden die het stotteren accepteert, een verzorgende relatie.

Marion: Hoe loopt het af met deze verzorger?

Bart: Die heeft iemand nodig om voor te zorgen.

Anne: Dat is ook niet goed.

Marion: De verzorger wordt op een gegeven moment ziek.

Claus: Degene die verzorgd wil worden, neemt alle ruimte.

Rolf: Het is materialistisch, het bouwt niets op.

Joep: En ik voed m'n kinderen met dat voorbeeld op.

Claus: Marion accepteert ons dwingende gedrag niet.

Marion: We moeten leren werken, in tegenstelling tot verzorgd willen worden.

Zondag 29 augustus 19.00 uur

Waarom ben je in steeds kleinere groepen gaan werken?

Marion: Bart, jij hebt ervaring met grote en kleine groepen, wat kun jij daarover zeggen?

Bart: Ik heb grote groepen en kleine groepen meegemaakt in excursies. Het verschil is, in grote groepen ontwikkel ik me minder.

Rina: Ik herinner me de eerste cursus lichaamsbewustzijn waarin ook individuele lessen werden gegeven. Eerst oefenden we met elkaar, daarna kreeg ik les van Marion. In de oefening zei Marion: 'Stop nu eens met doen alsof.' Dat maakte grote indruk op mij. Het was mij niet duidelijk dat ik dit deed.

Wisse: Ik heb een grote groep meegemaakt bij de Doetinchemse Methode. De therapeuten hadden buiten de lessen geen contact met ons. Behalve Marion, die kwam met me praten en ik dacht: 'Wat krijgen we nu?'. Ik vond dat heel bijzonder.

Maandag 30 augustus 10.00 uur

Claus: In de bijlage van het Bergenweekboek staat een stuk over Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) In 1755 heeft hij *Het maatschappelijk verdrag* geschreven. In de openingszin stelt hij: *De mens wordt vrij geboren en overal ligt hij in ketenen*.

Ik heb van jou geleerd: wil ik veranderen dan moet ik mijn alledaagse handelingen veranderen. Hoe ben jij tot dit inzicht gekomen?

Marion: Het is eenvoudig. We gaan naar de Basisschool. Een klasgenoot kan de som maken en ik niet. Dit wil ik ook kunnen. Nu moet er gehandeld worden. Praten is minder belangrijk dan handelen. De mensen die het werk doen zijn interessanter dan mensen die er alleen over praten. In de samenleving lijkt praten belangrijker. Als kind was ik liever in de keuken, in de keuken werd naar iets toegewerkt. Adler zegt dat de mens een eenheid is, je doel laat je in alle handelingen zien.

Claus: Wat is de relatie met stotteren?

Marion: Mensen die stotteren hebben problemen met fijne en grove motoriek, ze kijken op afstand naar een gebeurtenis.

Bart: Dat heb je vanaf het begin gezien, dat het om handelen gaat?

Marion: Doen is de basis. Het spreken gaat over het handelen. Mensen die stotteren doen niet wat ze zeggen, is mijn ervaring.

Bart: Dat betekent dat iemand die zelf heeft gestotterd, veel kan betekenen voor iemand die stottert.

Marion: Jullie kennen de trucjes beter dan ik.

Florian: Het lijkt dat we bescheiden zijn maar we zien van elkaar dat we dat niet zijn. We bedonderen de boel gewoon. Dat is de trukendoos.

Marion: We bekijken in de Bergenweek de tekst *Doen alsof* (December 2003). Daar staat het allemaal in. We doen alsof, we doen bescheiden, we zijn het niet, we zijn brutaal. Iemand die stottert kan dit onder woorden leren brengen.

Bart: Ik ben bij jou en ik snijd brood. Jij zegt dat ik brood en mes te stijf vast houd. Heb je altijd gezien dat dit een relatie heeft met stotteren?

Marion: Ik zie hoe iemand een eenvoudige handeling aanpakt. Denk aan Martin, die is daar in begeleid. De positieve reacties van zijn familie horen we indirect. Martin moet na zijn auto-ongeluk opnieuw beginnen.

Mina: Martins moeder zegt dat het een wonder is wat mevrouw Walraven met Martin had bereikt. Ze hadden nooit gedacht dat Martin zelfstandig zou kunnen wonen. Hij bleek zijn eigen huis schoon te houden.

Marion: Martin leert schoonmaken niet door het hem te vragen. Schoonmaken leert hij door het samen te doen met iemand die dit kan. Zijn leven wordt eenvoudiger en door zelf schoon

te maken wordt hij zelfstandig. Fijn gesneden brood geeft een prettig gevoel. Het resultaat weerspiegelt de instelling van de broodsnijder. Een goede handeling is een bouwsteen in onze ontwikkeling. Daar grijpt Martin op terug.

Claus: Je laat ons zien wanneer onze woorden betekenis hebben. Stotter ik dan zijn mijn gedachten niet realistisch, ik heb geen sociale belangstelling. Dit betekent dat jij weinig instrumenten hebt om ons te bereiken. Met taal gaat het niet. Waar begint het probleem, wat is de relatie tussen motoriek en taal?

Marion: Zou ik een monteur zijn dan zou ik met je aan de auto sleutelen. Ik zoek de motoriek en de taal in dagelijkse handelingen zoals in het brood snijden. Ik moet het slim aanpakken en het prettig maken voor degene die niet leren wil.

Claus: Wij zijn verwende kinderen. Onze woorden leiden een eigen leven wanneer we geen ervaring hebben met handelingen.

Marion: Een verwend kind denkt gelijk te hebben en wil niet aanpakken. In de ogen van de ouders ligt de oorzaak van het stotteren bij het kind. Hulpverleners werken hier aan mee.

Maar in de film zien we dat deze ouders hun kinderen niet leren taal te gebruiken.

Bart: Ik wil het niet horen dus de woorden hebben geen betekenis.

Rolf: Ouders vinden dat ze geen schuld hebben.

Marion: Het meisje heeft een probleem wanneer vader haar zonder gevoel een luier om doet. Zij sluit zich dan af. Over de invloed op het meisje in de baarmoeder is ook veel bekend. In de krant lezen we dat het kind reageert wanneer moeder alcohol drinkt.

Joep: Is het de alcohol of de houding?

Marion: Wordt het meisje in haar beweging niet begrepen dan verstijft zij, niet alleen in de spieren. De verstijving werkt door in het zenuwstelsel, in de zintuigen, dus ook in het spreken. Begint zij met praten dan wil ze al niet meer luisteren. Ze wil moeder niet als voorbeeld zien.

Roy: Het verschil in opvoeding kan ik goed zien tussen Floor en mij. Floor is veel losser, zij heeft met haar ouders over alles gepraat.

Claus: We kunnen alleen veranderen wanneer we beginnen met onze basishandelingen.

Marion moet bij onze basishandelingen aansluiten.

Marion: Jullie zijn buiten de situatie gaan staan. Wanneer begint dat? We kunnen onze ontwikkeling niet opnieuw doen maar we kunnen meer bereiken dan we denken. Waar ligt het kritische punt? Bij het brood snijden heb ik een scherp mes. Ik knijp niet in het brood en ik snijd niet in de plank, ik stop op tijd. Dat geeft een goed gevoel. Doe ik het weer dan is dit bemoedigend. Het is wel fijn om te horen dat de sneetjes er mooi uitzien. Mijn handdoek is warm en droog, ik denk: 'lekker'. Dit zeg ik tegen degene die de handdoek in de droger heeft gedaan. We merken wel dat het lekker is maar we zeggen het niet.

Rina: Op tijd stoppen met snijden werkt door in andere handelingen.

Bart: Ik werk aan mijn onverschilligheid, ik kan niet meer onverschillig zijn.

Florian: Bij het schrijven heeft het meteen resultaat, ik schrijf netter.

Claus: Waar Marion over praat is dat ik leer voelen, leer ordenen. Ik ben in staat een relatie te ontwikkelen met mensen.

Marion: Stel je voor dat je de adviezen voor het brood snijden opvolgt. De meesten van jullie leggen handelingen uit elkaar, mijn brood snijden heeft niets te maken met mijn aantekeningen maken. Claus gebruikt het woord 'ordenen'.

Claus: Opnieuw voelen en een relatie tot stand brengen. Wat ik thuis heb meegemaakt is chaos, handelingen hebben geen samenhang. Nu orden ik zelf mijn handelingen.

Bart: Niet alleen in het gezin, ook op school worden handelingen los van elkaar gezien.

Claus: In het ordenen van onze handelingen ontstaat stevigheid en betekenis. Begrijp ik dit dan begin ik nu.

Marion: Bij kinderen zien we heel mooi wat ze met een aanwijzing doen. Op zo'n moment hebben we contact, ze komen naar ons toe en vertellen. Doen ze vrij hun ervaring op dan zijn ze in hun element.

Claus: Een kind spiegelt mijn gemoedstoestand.

Pauze

Claus: Vanochtend gooiden we over met een bal. Wat is het verschil tussen een bal gooien en spreken?

Roy: Een balletje is leuk.

Bart: Spreken is woorden overgooien.

Claus: Wat gebeurt er met de bal als ik niet wil voelen? Dan raakt de bal mijn oog voordat ik kijk. De bal is leuk omdat niemand zegt dat ik mee moet doen. Is het zonder moeten dan is het leuk.

Rolf: Hoe halen we dat eruit?

Marion: Wandelen in de bergen, al het werk dat we samen doen. Wanneer we Florian zouden zeggen dat hij zijn kaken nu moet loslaten, wanneer zou hij het doen?

Wout: Over twee jaar.

Marion: Hij heeft het in de auto gedaan. Dat heeft hij niet op de eerste dag gedaan.

Rolf: Dus in alle activiteiten die we hier doen, wordt het moeten er uit gehaald. Dit vinden we niet in andere cursussen. In onze omgeving is niemand die ons deze ervaringen op laat doen.

Marion: Het klinkt nogal stellig. Bart, wanneer stopt leren in een ervaring?

Bart: Wanneer ik me laat ontmoedigen, als ik weer naar Wageningen ga. Er gebeuren dingen onder invloed van anderen, dan geef ik het op.

Marion: Mis je een goed voorbeeld, dan geef jij het op. Samen wonen met andere studenten geeft veel uitdagingen.

Bart: Er is een ongeschreven cultuur van wat bij het studentenleven hoort.

Marion: Een jong meisje, een studente, heeft een hese stem en belt op voor les. Ze wil binnen een paar dagen een afspraak. Ik weet al genoeg maar maak toch een afspraak. De volgende dag komt ze. Ik heb stap voor stap meer begrepen. Ze heeft eerst Communicatie Wetenschappen gestudeerd en is overgestapt naar de PABO. Ze rookt. Ik vraag wat ze in het ziekenhuis zeiden over het roken. Volgens haar is daar niets over gezegd. 'Doe maar wat bij mij', zegt ze. Ik vraag of ze ervaring heeft met oefenen. Ja, in toneelkampen. Ik doe een oefening met haar. In de les heb ik prettig contact met haar en haar stem wordt beter. Ik vraag haar een e-mail te sturen met een verslag. Ze stuurt een minimaal bericht. Ze wil geen verslag maken en wil niet weten dat haar stem na de oefening beter is. Ik heb een brief gestuurd naar de huisarts en het ziekenhuis. Mijn advies is dat zij eerst het studentenleven leeft zoals zij zich dat voorstelt.

Claus: Eén van de songs van Nadieh heet *The right to change*

Nadieh zegt dat iedereen het recht heeft te veranderen.

Niemand staat te juichen dat ik verander. Stotter ik minder door de behandeling dan juichen ze wel. Maar ze hebben kritiek als ik zelfstandig word. Mijn omgeving doet moeite mij onzelfstandig te houden. Voor mij is de nieuwe manier van doen beter.

Ik verander in gezelschap van mensen die dezelfde intentie hebben. Als ik standvastig ben moet mijn omgeving wel mee.

Wat is voor jou de motivatie met mensen te werken die jou eigenlijk tegenwerken?

Marion: Ik ben niet begonnen met het inzicht dat mensen die stotteren tegenwerken.

In de stagetijd van de opleiding Logopedie werkte ik met een kind, een leuk joch, Dick. Hij stotterde maar ik dacht 'daar klopt iets niet, hij heeft zulke sprankelende ogen.'

Ik zou niet weten wie van de docenten mij in de opleiding iets bruikbaar over stotteren heeft geleerd. We deden ademoefeningen, met een boek op de buik, en mechanische spreekoefeningen.

Het tegenwerken is duidelijk geworden in het werken met jullie, in de lessen waarin oefenen en praktische handelingen worden gecombineerd.

Claus: In de activiteiten van de stichting wordt het tegenwerken duidelijk.

Marion: In gesprekken met Claus ben ik meer gaan begrijpen over allerlei vormen van weerstand bieden.

Begin ik aan iets en ontmoet ik weerstand dan loop ik niet weg. Dit is mijn stijl. Bovendien vind ik dat ik de sterkste partij ben, ik stuur niet iemand weg, dat vind ik misbruik maken van mijn positie.

Ik had een goede relatie met m'n vader. De moeder van mijn vader was ontwikkeld, ze kon goed speeches geven. Ze las in de dertiger jaren bijvoorbeeld *De Vrouw uit het Sowjet-Oosten*. Mijn vader leefde met principes.

Ik heb het zelf moeilijk gehad. Mijn motivatie is: ik zie niet graag dat andere mensen het moeilijk hebben. Mijn vader volgde het principe: Begin ik ergens aan dan maak ik het af. Hij gaf het voorbeeld in zijn bedrijf. Hij was integer en rechtvaardig, was aanwezig voordat de mensen kwamen werken en hij ging later weg. Hij gaf salarisverhoging voordat dit gevraagd werd.

Rina: Wat je begint maak je af. Waar werk je naar toe?

Marion: Ik wil niet dat iemand een destructieve ervaring opdoet. Ik wil dat je je mogelijkheden ziet en inzet. Die leiding heb ik niet gehad.

Claus: Marion ziet ons zoals we nog niet zijn. Ze ziet wel de frustratie. Hoe ze er komt weet ze nog niet precies maar ze komt er wel, dat is die vasthoudendheid.

In de relatie kunnen we elkaar in de weg staan of beide partners kunnen zich ontwikkelen. Ze wil dat jij je eerst ontwikkelt en dan pas aan een relatie begint.

Marion: Krijgen we niet de kans ons storend te gedragen dan voelen we ons prettiger. Dit geven we niet openlijk toe. Onze onverschilligheid staat in de weg. We zijn verder gebracht, we volgen een studie, krijgen een baan en financiële middelen. Deze voeden onze zelfgenoegzaamheid totdat we geestelijk wakker worden.

Maandag 30 augustus 21.00 uur

In *Het verhaal* zeg je dat je bij Ton en Theo Schoenaker hebt gemerkt dat stottertherapie levendig kan zijn. Wat heb je daarvoor meegemaakt en wat maakt het verschil?

Marion: Daarvoor heb ik de opleiding Logopedie gedaan en de oefeningen waren niet boeiend. In het Academisch Ziekenhuis Utrecht maakte ik een klinische werkwijze mee. Bij Ton en Theo Schoenaker heb ik de eerste lichaamsbewustzijnsoefening meegemaakt en dat boeide me. Het grote verschil is dat mensen als medemens worden gezien en niet als patiënt. Ik zie niets in de oude verhouding logopedist-patiënt.

Bart: Kwam je toevallig bij hen terecht?

Marion: Een medestudent had een aankondiging gezien in het vakblad. Met twee vriendinnen ben ik naar een cursus van hen gegaan.

Welke invloed heeft Gerhard Meijer op ons?
Welke invloed heeft Arnold van Ogtrop op ons?
Welke invloed heeft Erik Blumenthal op ons?
Wat heb jij daaraan toegevoegd?

Marion: Gerhard Meijer is één van de mensen in Nederland die echt verstand had van adem en stem. Hij wist hoe adem en stem organisch werken, en emotioneel. Hij doorzag de mensen waarmee hij werkte. Aafje Heynis, een bekende zangeres, is geen alt volgens hem. Jarenlang reisde ik naar Krommenie voor les, soms twee keer per week. Als kind hield Meijer al van muziek. Bij een vriendje thuis hadden ze een pick-up. Het vriendje speelde buiten en Gerhard luisterde binnen naar platen van Caruso. Als jonge man volgde hij lessen in Berlijn. Alle oefeningen die hij gaf, zijn onderbouwd. Hij gaf zuigoefeningen en oefeningen om het lichaam in conditie te brengen. Hij heeft een grote invloed op mij.

Claus: Hij heeft met beroemde mensen gewerkt.

Marion: Wim Sonneveld is bij hem geweest. Meijer was de enige die hem kon helpen. Jasperina de Jong, Boudewijn de Groot en Peter Jan Rens kwamen bij hem.

Arnold van Ogtrop had zangles van hem, en ook Ton Schoenaker. Len Del Ferro, Marco Bakker en Jan Derksen hebben les van hem gehad.

Zijn kennis heeft het allemaal mogelijk gemaakt. Hij wist alles over adem, bewegen, spiergroepen en hoorde dit in de stem. Eén van de boeken die hij me liet lezen is een biografie van Caruso. Daarin zegt Caruso dat we beter leren zingen zonder zangles.

Hij werkte aan het conservatorium in Utrecht.

Iemand met wie ik aan zijn stotteren werkte, deed een conservatoriumopleiding voor trompet. In zijn derde leerjaar concludeerde de leraar dat hij niet in trompet kon afstuderen vanwege zijn slechte ademtechniek. Hij moest een ander instrument kiezen.

Gerhard Meijer kon iemand wel een goede ademtechniek leren. Daarom gaf hij les over adem aan docenten.

Hij werkte niet met mensen die stotteren. Hij zei: 'Ze zetten niet door, na drie maanden geven ze op.'

Claus: Wat was het effect van de lessen op jou?

Marion: De uitwerking op mijn belevingswereld was enorm. Met zijn oefeningen veranderde mijn stem, mijn lichaamshouding, mijn ademhaling, mijn lichaamsgevoel, mijn gehoor, m'n stemming. Hij had mensenkennis en vertelde over zijn levensfilosofie, over zangers en dirigenten. Hij leerde mij luisteren naar zangers en dirigenten. Na zijn les had ik de hele dag energie. Het effect is blijvend.

De invloed van Arnold.

Marion: In de gangbare stottertherapie moesten resultaten worden behaald in het spreken. Arnold vond dat oefenen tijd vraagt, tijd voor rust en actief ontspannen, niet suffen en wegdromen maar graag oefenen. Zijn oefeningen gaan over houding en beweging, adem en stem. Het is niet mechanisch oefenen. Ton en Theo Schoenaker hebben deze oefeningen in de Doetinchemse Methode gebracht.

Het Academisch Ziekenhuis Utrecht heeft zich als eerste ziekenhuis gespecialiseerd in groepsbehandeling voor stotteren, in samenwerking met Ton en Theo. In deze samenwerking werd de Doetinchemse Methode meer psychologisch.

Claus: De invloed van Arnold is invoelen, aandacht voor de wereld van het gevoel.

Marion: Ja, de invloed van Arnold leidt naar medemenselijkheid en is hartverwarmend.

Claus: Ben ik een spraakwaterval maar praat ik zonder gevoel dan bereik ik niemand.

De invloed van Erik Blumenthal.

Marion: De Individualpsychologie plaatst stotteren in een helder licht. De Individualpsychologie ziet de mens als een individu die beslissingen neemt en die deel uitmaakt van de gemeenschap.

Wat bereik ik met stotteren? De essays voor de Bergenweek zijn hierdoor geïnspireerd. Ze beschrijven de gedachtegang van iemand die stottert en de noodzaak gemeenschapszin te ontwikkelen.

Erik begrijpt dat de mens een eenheid is en bovendien doelgericht.

Perceive through both mind and heart. Hij legt uit dat we de waarheid moeten onderzoeken en dat we levenstaken te vervullen hebben.

Hij begrijpt ook waardoor iemand in moeilijkheden komt. Hij plaatst ieder probleem in een sociale context.

Claus: We zijn geen slachtoffer van onze emoties. Met onze emoties hebben we een doel.

Marion: Arnold en Gerhard zijn de mensen van het oefenen en Erik is de man van *begrijpen en begrepen worden*. Hij geeft ons inzicht in de menselijke geest, in opvoeding en bemoediging.

Anne: Ton en Theo Schoenaker zijn ook door Erik beïnvloed?

Marion: Ja.

Mina: Ton en Theo zijn logopedisten?

Marion: Ja.

Claus: Het is mooi dat Erik zoveel boeken heeft geschreven.

Marion: Gerhard, Ton, Arnold en Erik zijn inmiddels overleden. Onder hun invloed en die van jullie zijn we tot de vormen gekomen waarin we met elkaar werken.

Waarom bied jij geen methode aan?

Marion: Dat is niets voor mij. Ik schrijf ook niet graag, maar in het werken vind ik processen.

Claus: Je komt dicht bij ieder mens.

Joep: Wat deden ze in Utrecht in de 60-er jaren?

Marion: In Utrecht en later in Rotterdam en Nijmegen onderzoeken ze bijvoorbeeld hoeveel stotTERS iemand produceert.

Anne: Ik ben een dag mee geweest naar het Dijkzigt Ziekenhuis. We gingen oefenen, het was mechanisch.

Joep: Ik had later niet zo'n negatieve ervaring in Utrecht.

Marion: Je was een kind en je stotteren is niet gestopt.

Joep: Mijn ouders moesten de band met mij verbeteren.

Marion: Leonie Fischer was een prettig mens. Ze was geen logopediste maar psychologe, gedragstherapeut en bekend met de Doetinchemse Methode. Het was een individuele behandeling die je kreeg.

Dinsdag 31 augustus 10.00 uur

Marion: Ik heb nagedacht over wat ik gisteravond zei over de invloed van Erik. In het Bergenweekboek staat een lezing van hem *De zin van het leven*. Daarin lezen we wat zijn invloed is op stotterbehandeling.

Claus: Erik legt uit welke grote invloed liefde heeft.

Hoe ben je er toe gekomen met kinderen te werken?

Marion: Ik heb een half jaar stage gelopen in Doetinchem, voordat ik als schoollogopediste ging werken. De algemene opvatting was dat stottertherapie alleen werkt bij volwassenen. Wat ik in de Logopedie-opleiding geleerd heb, kon ik niet gebruiken.

Bij Theo kreeg ik geen opleiding in het werken met kinderen. Theo vond dat therapie pas mogelijk is als een kind vijftien jaar is.

Ik ben getraind in de Individualpsychologie. Daaruit is de manier van werken ontstaan. De Individualpsychologie ziet het kind als een individu dat zich in de gemeenschap ontwikkelt, in het gezin, de buurt, op school.

Een gesprek met ouders over hun kinderen is kwetsbaar. Ouders vinden dat ze hun kind het beste kennen. Dat de oplossing in hun handelwijze te vinden is, zien ze niet graag onder ogen.

Ik ben gaan zoeken naar mogelijkheden. Een kind dat thuis problemen heeft, heeft ze ook op school. De problemen in de peuterjaren worden door de leerkracht niet altijd herkend.

Leerkrachten zien de verschillen tussen kinderen als verschillen in karakter. Ze hebben geen inzicht in de betrokkenheid van het kind. Ze vergelijken het kind met klasgenoten. Onder de middelmaat presteren is reden voor ongerustheid.

Claus: Het gesprek van de leerkracht met de ouders gaat niet over didactiek.

Marion: Het is inderdaad voor de leerkracht niet duidelijk wat het kind leert. Over het stotteren zeggen ze: 'Het kind stottert maar heeft er geen last van.'

Wout: Misschien wordt hij geplaagd.

Claus: Logopedisten besteden wel aandacht aan pesten op school.

Marion: Werkt de leerkracht mee en stopt het stotteren in de klas dan hebben de ouders een probleem. Dan vragen ze: wat kunnen wij thuis doen?

Kinderen worden aangetrokken door iemand met een goed gevoel. Kinderen zien wat wij niet meer zien. Ik stond in een telefooncel waar een ruit uit was. Tot mijn verrassing stapt even later een kind door die opening de telefooncel in.

Claus: Leren in de ervaring is permanent en dat realiseren we ons niet voldoende.

Marion: Kinderen reageren op het gevoel van de mensen in hun omgeving. Hun gedrag is ingegeven door gevoel. Wanneer iemand zeventien jaar is en vanaf z'n vierde heeft gestotterd, is de vraag wat de volwassenen in zijn omgeving hebben gedaan in die dertien jaar. Hij heeft dertien jaar lang stotteren geoefend, heeft een gedachtegang ontwikkeld om zich staande te houden.

Bart: Jij werkt met kinderen en binnen een jaar zijn ze uit het stotteren.

Marion: De juf heeft na mijn eerste observatie al een beter beeld. Het hangt af van de leerkracht hoe snel het gaat, of ze toepast wat ik met haar bespreek. Het kind komt naar school vanuit huis. Hij komt met een stemming in de klas. Juf moet aanvoelen wat ze kan doen. Voordat hij kan werken moet zijn gemoedstoestand goed zijn.

Claus: Wat doet de leerkracht die niet bewust omgaat met een kind? Die handelt vanuit een vooroordeel.

Marion: De leerkracht komt ook met een gemoedstoestand de klas in. Misschien heeft zij geen zin om te werken, had zij liever vrij.

Claus: Je hebt ook wel eens gezegd dat de leerkracht het idee heeft dat het kind altijd stottert.

Marion: Het is de interactie tussen het kind en de leerkracht. In een spel laat Marc zien dat hij niet tegen z'n verlies kan. Hij is kwaad en gaat niet aan het werk. Juf corrigeert hem openlijk. Moeder zegt hierover: 'Thuis doet hij precies hetzelfde.' Juf en moeder bekritisieren

Marc. Beiden vinden dat hij erg stottert. Ik begrijp dat Marc zowel thuis als op school ontmoedigd wordt door kritiek.

Juf ziet mij niet graag in de klas. Bel ik voor een afspraak dan heeft ze geen tijd. Ik bel niet meer, ik ben aan het eind van de ochtend op school en vraag vijf minuten voor een gesprek. Dat kan wel. Laatst vertelde moeder: 'Marc zei dat juf vindt dat het rekenen zo goed is gegaan.' Dit is een bemoedigende actie.

Wisse: Hoe krijg je de ouders mee?

Marion: Door een voorbeeld te bespreken. Ze zien het resultaat. Nadat ik over de gymles heb gesproken, gaan ze bij het voetballen kijken. Ze zien dat hij vaker goed praat dan stottert.

Bart: Je moet een hoop vragen stellen aan ouders om duidelijkheid te krijgen.

Marion: Daar is een grens aan. Dreikurs zegt dat hulpverleners zich verliezen in hun liefde voor feiten, factofilia. De feiten worden niet voldoende uitgewerkt en verdwijnen in een la.

Claus: De informatie wordt gebruikt om het kind een stempel te geven.

Marion: De school wil een rapport van mij, ik zeg dat ik eerst resultaten wil laten zien. De ouders willen alleen dat het kind niet meer stottert.

Claus: Dan is hun probleem opgelost.

Marion: Volgens hen ligt het probleem bij het kind. Moeder zegt: 'Kunt u niet wat ademoefeningen met hem doen.' Dat hebben ze gelezen. Ze willen dat het kind aan het werk wordt gezet. Ze zijn bang om zich in de interactie te verdiepen, ze voelen zich schuldig. De leerkracht reageert minder emotioneel op het stotteren.

Claus: Daarmee sta jij voor een dilemma.

Marion: De logopediste weet niet wanneer het stotteren stopt, de ouders weten het niet, de leerkracht ook niet. Waar moet het kind dan in geloven? Iedere keer dat een kind stottert, oefent hij z'n stotteren, daar schrikt iedereen van.

Claus: Jarenlang stotteren geeft mij de vaste overtuiging dat ik iemand ben die stottert.

Bart: Jij lost het binnen een half jaar op en andere logopedisten niet. Zeggen de zorgverzekeraars daar niets van?

Marion: Nee, de leerkracht of het hoofd van de school zegt ook niet: 'We hebben op school meer kinderen die stotteren, kijkt u daar eens naar.'

Claus: Ook wij denken niet: 'Wat ik geleerd heb, moeten andere mensen die stotteren weten'. Nee, het probleem is weg en ik wil niet zien wat de therapeut daarvoor heeft gedaan. Dat willen wij niet zien, dat willen ouders niet zien, dat willen leerkrachten niet zien.

Joep: Ken je een leerkracht die de adviezen later heeft toegepast bij andere kinderen?

Marion: Ja, zij heeft haar interactie met deze kinderen veranderd en is blij met het resultaat.

Claus: Andere leerkrachten gebruiken de adviezen maar zeggen het jou niet.

Mina: Hebben leerkrachten door wat de oplossing is of kunnen ze hun ogen niet geloven?

Marion: Wie wil er iets over zeggen, of de leerkrachten geloven wat ze zien?

Claus: Wanneer wil je leerkracht worden? Als je wilt zeggen hoe het moet en zo doen we dat. Dit is een drijfveer.

Wout: Ik ben de baas.

Claus: Ik verwacht geen tegenspraak van kinderen. Geeft iemand die zo denkt toe wat hij leert in gesprek met Marion?

Mina: Nee.

Claus: Er zijn uitzonderingen. De leerkracht die haar werkwijze heeft veranderd, heeft belangstelling voor gelijkwaardigheid.

Roy: Je gaat wel aan het werk?

Marion: Ik stel geen vraag. Ik sta 100% achter het kind en zoek een opening.

Florian: De leerkracht staat ertussen.

Marion: De leerkracht gaat meedoen.

Wisse: Het kind weet niet wie je bent.

Marion: Nee, het kind kent mij niet.

Claus: Jij maakt ruimte voor het gevoel van het kind en de volwassene moet meewerken.

Marion: Ja, het kind volgt met een blij gevoel de aanwijzingen van de leerkracht.

Claus: Je bent het eigenlijk eens met Theo, kinderen van die leeftijd kunnen we geen therapie geven.

Marion: Ja. Ik vind ook niet dat ik ouders naar het stotteren van hun kind kan laten kijken.

Claus: Het fixeren wordt kritiseren en drijft het kind in het stotteren.

Dinsdag 31 augustus 15.30 uur

Claus: Je werkwijze is veranderd, van lesgeven naar zelfstandig oefenen.
--

Marion: Oefent iemand niet dan word ik aan het werk gezet. De inzet moet gelijkwaardig zijn. Daar heb ik hulp bij nodig. Claus oefent met je.

Bart: Claus laat zich niet door mij aan het werk zetten. Mijn instelling moet ik veranderen.

Marion: In de ervaring leren is belangrijk. Het kan niet zo zijn dat jij geen inzet levert. Claus ziet dat jij uitdaagt.

Joep: Ik heb wel ervaring met oefenen maar aan mijn instelling werd niet gewerkt.

Marion: Dan blijf je afhankelijk.

Bart: Zoals we ook stotteren oefenen.

Claus: Weet jij waar we meesters in zijn?

Wout: Het gevoel uitschakelen.

Marion: Met oefenen wil ik voelen. De vraag is wat ik daarna doe. Zet ik deze energie in voor mijn eigenbelang? Een lichaamsbewustzijnsoefening is niet voldoende om sociaal te worden.

Claus: Niet alle mensen die yoga-oefeningen doen, weten wat het doel is.

Marion: En ze weten niet waar ze naar toe werken.

Claus: Het oefenen van lichaamsbewustzijn neemt de kwaadheid van iemand die stottert niet weg.

Wout: Zonder kwaadheid heb ik geen macht.

Marion: In de woorden van Dreikurs: 'Wanneer we ons minderwaardig voelen, kunnen we altijd nog een ander omlaaghalen.' We moeten van deze mechanismen op de hoogte zijn om gemeenschappelijk te kunnen oefenen. Wil je met oefenen iemand bereiken dan moet je de les zorgvuldig voorbereiden.

Claus: Hoe zijn onze ervaringen in de cursus lichaamsbewustzijn?

Wout: Als ik niet met een goede instelling deelneem, doe ik geen nieuwe ervaring op.

Claus: Wat is een goede instelling?

Wout: Dat ik wil leren, onderzoeken.

Claus: Dat wil zeggen, doe ik een oefening dan werk ik mee.

Rolf: Mijn ervaring in de laatste cursus en in de afgelopen Bergenweek: Wanneer ik niet meewerk heeft dat uitwerking op iedereen.

Claus: Het gemeenschappelijk doel wordt dan niet door jou gedragen.

Rolf: Mijn gedrag is niet neutraal, het is destructief.

Bart: Ik ben degene die er intensiteit aan geeft. Als ik alleen oefen, laat ik het resultaat afhangen van mijn stemming. Ik oefende plichtmatig.

Claus: Joep, welke ervaring heb jij met oefenen?

Joep: Ik heb ervaring met het oefenen van letters *tr* en *dr*. In de les gaat het honderd keer goed, buiten de les niet. Ik zie nu dat ik mezelf voor de gek hield.

Marion: Heb je de logopediste gevraagd waarom het in de les goed gaat en daarbuiten niet?

Joep: Nee.

Marion: Je hebt visie nodig om te begrijpen dat jij zonder spreektechniek goed kunt spreken.

Roy: Ik merk dat de cursus lichaamsbewustzijn een positieve invloed op mij heeft. Toch oefen ik thuis minimaal.

Claus: Wat heb je dan in deze Bergenweek geoefend? ... Met stotteren ophouden, goed spreken, vind je dat prettig?

Roy: Ja.

Claus: En lopen, koken en een wandeling voorbereiden? Roy: Ja.

Claus: Dus oefenen kan fijn zijn. Dat bepaal jij.

Wat wil je op deze laatste avond zeggen tegen Marion?

Bart: Florian en ik hebben samen iets voorbereid, we lezen om de beurt een zin voor uit het stuk *Transformeren* in het boek *Leren in de ervaring*. Wij hebben doorgedacht wat dit voor ons betekent.

Florian: Ik heb gemerkt dat de Bergenweek een typisch transformatiepunt is. Ik kan meebeslissen. Er wordt naar me geluisterd. Als ik iets zeg, gaan mensen daar naar handelen. Dat doen ze thuis niet. Thuis is het of ik tegen een muur praat en dan trek ik mij terug. Het gesprek heeft geen doel, hier heeft een gesprek invloed.

Bart: Ik heb nu een paar weken met Claus en Marion opgetrokken. Dat is voor mij van grote invloed want ik zat muurvast. Ik voel nu weer ruimte en de moed naar Wageningen te gaan. Ik ben heel dankbaar dat ik dit heb kunnen meemaken. Ik heb maar één wens: Dat ik komend studiejaar doorga in deze lijn, in samenwerking met jou.

Joep: Dit is mijn eerste Bergenweek, het was wennen. Een heleboel dingen die ik deed, zag ik niet. Mijn leven staat op zijn kop maar ik zou toch een keer vastlopen. Ik ben blij dat ik van jullie heb mogen leren. Jullie hebben niet gezegd: 'Ga maar alleen lopen.' Bedankt dat jullie volhielden.

Rina: Op het moment dat ik jou ontmoette is mijn persoonlijkheid gaan leven. Ik stribbel tegen, jij gaat door, ik moet wel volhouden. De afgelopen week heeft mijn gevoel geraakt. Daar ga ik verder mee. Ik wil je hartelijk bedanken dat je vasthoudt. Ik wil ook jou bedanken, Claus, want Claus maakt het voor Marion mogelijk en Marion voor Claus.

Wout: Ik realiseer mij niet hoeveel invloed jij hebt op mijn leven. Ik kan veel meer op jou vertrouwen dan jij op mij. Ik kan gemakkelijk op jou afstappen, jij niet op mij. Toen ik uit huis ben gegaan, is mijn leven begonnen en heb ik jou ontmoet. Ik vind het ongelooflijk dat jij mij vooruit weet te krijgen. Ook jij bedankt, Claus, we hebben veel tijd met elkaar doorgebracht. Ik zie wel in dat ik dat nodig heb. Claus, door jou komen andere stukjes bloot.

Rolf: Je moet wel van goede huize komen, wil ik veranderen. Vóór jou ben ik bij diverse specialisten geweest. Ik weet nog de eerste ontmoeting met jou, dat was in de Vredeberg. We hadden een afspraak om half twee, we waren er om kwart over één. Je zei: 'Ik ben nog bezig, kun je later terugkomen? Om half twee ben ik tot jullie beschikking.' Ik kon het niet plaatsen. Het is me nu duidelijk dat ik van deze structuur leer, die moet ik niet tegenwerken. Ik vind het geweldig dat je je inzet om mij inzicht te geven. Daarvoor wil ik je ontzettend bedanken. Je weet ook dat ik jou heb tegengewerkt. Ik zie in dat dat oerstom is. Het is nu aan mij te doen wat ik achterwege heb gelaten.

Anne: Ik ben heel blij dat ik hier bij heb kunnen zijn deze dagen. Ik heb veel geleerd van jou. Wat voor mij heel belangrijk was, was het gevoel van bemoediging. Ik voel me veel beter na een gesprek met jou, ik voel dat ik erbij hoor. Dat contact heb ik ook gemist. Ik denk dat ik dit na deze dagen begrijp. Ik realiseer me dat dit te maken heeft met niet willen veranderen. De gespletenheid maakt het ingewikkeld, wel en niet willen veranderen. Ik heb deze dagen gezien welke ontwikkeling jij doormaakt en dat ik met mezelf en met stotteren bezig ben. Bedankt voor alles.

Wisse: Mijn opvoeding, ontwikkeling, de mogelijkheid muziek te studeren, heb ik aan jou te danken. Je bemoedigde en was altijd in de buurt. Na ons gesprek over wel of niet veranderen heb ik een paar nachten niet geslapen. Je zei: 'Je laat je niets zeggen' en dat ga ik meer zien. Ik ben degene die ik ben dankzij de energie die je in mij hebt gestoken. Anne

en ik hebben allebei gestotterd. We zijn altijd bang geweest dat ons kind ook zou stotteren. We hebben een dochter van 4,5 een blij kind, dankzij jullie ideeën.

Renze: Marion, ik heb een paar dingen op een rijtje gezet. Zonder jou had ik nog bij mijn moeder gewoond, zou ik nog eczeem hebben, zou ik een hernia-operatie hebben gehad, zou ik slecht spreken. Jij hebt de voorwaarden geschapen. Ik heb daar meestal niet aan meegewerkt. Ik ben blij dat jij vertrouwen hebt in mij. Als ik jou was, had ik mij al aan de kant gezet.

Mina: Bij jou leer ik mezelf kennen. Je bent mijn spirituele moeder en ik gedraag me als een eigenzinnig kind. Zoals een moeder laat je me niet in de steek. Deze dagen zijn bedoeld voor jou maar je hebt mij meer gegeven dan ik jou. Ik weet dat ik jou maar op één manier bedanken kan en dat is doen wat ik heb geleerd.

Roy: Marion, Claus, in de Bergenweek ben ik gaan veranderen. Veranderen is belangrijk voor mij en voor Floor. Door het werken aan mijn stotteren ben ik een beter mens geworden. Ik heb veel geleerd zoals eerlijk zijn, samenwerken en delen. Dat ben ik leuk gaan vinden. Ook voor de toekomst wil ik veel leren. Floor en ik krijgen een kind en ik wil dat het daar goed mee gaat. Bedankt, Marion en Claus.

Marion: Bart en Florian, ik vind het fijn dat jullie mee zijn gegaan naar de Bergenweek en dat jullie hier in Evianerbij zijn. Jullie weten op je eigen manier wat belangrijk is. Jullie inspireren ons door je mogelijkheden te gebruiken en door je beperkingen aan te pakken. Ik luister graag naar een uitleg van Bart.

Florian, als jij los komt en het onderwerp serieus neemt, voeg je iets prettigs en grappigs toe. Je gaat met iedereen om, je sluit niemand uit. Ik ben blij dat jullie elkaar kennen.

Joep, we kennen elkaar nog niet zo lang. Ik merk dat je aanneemt wat ik je zeg. Wat ik zeg, is alleen voor jou bedoeld. Ik hoop dat je echt gaat veranderen. Als je een toekomst hebt met Eline, kunnen jullie veel mensen gelukkig maken. Of dat zo zal gaan, ligt aan jou.

Rina, we werken hard en maken veel plezier. Je bent in staat ver te kijken. Ik weet niet of je gaat doen wat je ziet. Pakken we een kwestie aan dan maken we veel mee, dat zegt genoeg.

Wout, sinds 2002 leren we elkaar op een andere manier kennen. We werken meer samen en je verandert je aanpak. Ik vind dat je dit jaar veranderd bent. Je bent gelukkiger geworden, daar wordt samen werken prettiger van.

Claus, je doet veel voor ons allemaal. Je bent opmerkzaam, je brengt veel onder woorden en maakt het onderwerp praktisch. Ik vind het bijzonder dat je je voor iedereen inzet en tijd maakt. We willen onze achtergrond leren kennen. We gaan steeds naar het punt van veranderen. Je bent buitengewoon creatief, met weinig middelen maak je heel veel mogelijk.

Rolf, je hebt een Bergenweek gehad, Mina en jij zijn een week met de kinderen geweest. De kinderen krijgen geestelijke uitgangspunten mee en ze zijn open. Ik zie dat de kinderen van je houden. De kinderen wilden met jou oefenen, daar ben ik door ontroerd. Je bent gestopt met roken, we zien wel.

Anne, we hebben veel meegemaakt. Je hebt gereageerd op aanwijzingen, ik denk dan aan de beginperiode. Ik zocht hoe je positieve ervaringen kon opdoen in jouw leven. Daar werd niet veel over gesproken. Je hebt de gelegenheid gekregen en je ging er op in, dat heb ik gewaardeerd. Wisse en jij hebben nu drie kinderen. Je begrijpt hoe belangrijk het is een voorbeeld voor ze te zijn. Wil jij leren wat je hen wilt meegeven?

Ik hoop dat je wilt veranderen ter wille van je kinderen. De noodzaak voel jij ook wel maar ik weet niet of het jou uitkomt.

Wisse, toen we elkaar leerden kennen woonde jij in Vlaardingen en Claus in Rotterdam. We hebben heel wat ondernomen. Claus zei: 'Het is wel goed dat Wisse mee gaat oefenen.' Wisse ging mee naar Arnold. Op een gegeven moment kwam Anne naar de Vredeberg om aan haar stotteren te werken.

Renze, je bent veranderd, je brengt meer onder woorden. Voel je je daar prettig bij?

Renze: Ja.

Marion: Is het eczeem verdwenen?

Renze: Veel ervan is verdwenen.

Marion: Dus veranderen helpt wel. Is er nog wat te veranderen? ... Ik zal meezoeken.

Renze: Bedankt.

Mina, we hebben wat gemeen, een geestelijke interesse. Wat we nu te doen hebben is samenwerken. Ik denk dat jij dat ook met Rolf moet doen. Rolf is in jouw leven gekomen. Hij wil doen, iets tot stand brengen. Het is voor jou bijzonder dat jij zo iemand in je omgeving hebt. Rolf gaat nu aan het werk met geestelijke onderwerpen dus zorg dat je meekomt. Je voelt wel hoe belangrijk het is voor jullie kinderen dat jullie veranderen. Jij zegt wel eens: 'Ik begrijp het niet' maar de vraag is wat jij doet om het te begrijpen.

Roy, hoe rechter je bent, hoe beter het met je gaat, en met Floor. Je werkt meer samen. Ik heb gezien dat je met Renze aan het verslag werkt. Dat Floor een felicitatiekaart heeft meegegeven laat zien dat ze hier achter staat.

Wout: Marion, we bieden jou de originele bijlage van het Bergenweekboek 2004 aan.

Rolf: Marion, we bieden jou deze jubileumdagen aan inclusief het verslag en we geven je de video van de Bergenweek.

Claus: Deze gesprekken aan het Meer van Genève wil ik afsluiten met de volgende woorden: Stotteren wij niet meer dan willen we met stotterende mensen niets te maken hebben. We denken: 'Met ons is niets aan de hand.' De ander laten zien dat ik het gemaakt heb, is kleingeestig. Marion wil ons uit dit miezerige bestaan halen. Ze zet ons in een blije, optimistische wereld van mensen met gevoel, die voor hun beperkingen en mogelijkheden uitkomen. De mens is een geest en heeft een lichaam, zo ziet Marion dat ook. Ons lichaam is het instrument voor geestelijke ontwikkeling. De aarde is het werkterrein van de mensheid. Religie is het geestelijke instrument voor onze ontwikkeling. Religie mag vooruitgang niet in de weg staan. Marion handelt met de overtuiging dat stotteren een teken is van onze beperkingen, en tegelijkertijd dat stotteren verwijst naar onze mogelijkheden.

© Vredebergstichting Rotterdam 2006

© Vredebergstichting Rotterdam 2018